Засновники:
Департамент освіти і науки обласної державної адміністрації
Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Адреса редакції:
76018 м. Івано-Франківськ,
пл. Міцкевича, 3
Телефон (03422) 52 24 93
Видається в ОІППО

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ОІППО протокол № від

Головний редактор
ШЕЛЕМЕЙ Любов, проректор з науково-методичної роботи та моніторингу якості освіти Івано-Франківського ОІППО

Редакційна рада:
БАРАБАШ Ольга, проректор з наукової роботи Івано-Франківського ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент;
БІГУН Михайло, доцент кафедри менеджменту та освітніх інновацій ОІППО, кандидат фізико-математичних наук;
ЗУБ'ЯК Роман, ректор Івано-Франківського ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:
ВИЛУЩАК Тетяна, завідувач лабораторії організації та навчальної діяльності;
ДУТЧАК Алла, методист лабораторії управління та організації освіти;
МЕРДУХ Іван, завідувач лабораторії природничо-математичних дисциплін, кандидат біологічних наук;
МАЛИЙ Петро, методист лабораторії природничо-математичних дисциплін;
НИЖНИК Ольга, завідувач лабораторії управління і організації освіти;
ОСТРОВСЬКА Галина, завідувач кафедри теорії та методики навчання, доктор педагогічних наук, доцент;
ПІДЛИПНА Людмила, директор обласного центру практичної психології та соціальної роботи, кандидат психологічних наук;
РИМАР Віктор, завідувач лабораторії дисциплін естетичного циклу та фізичного виховання;
СТРІЛЬЧИК Галина, завідувач лабораторії педагогічного досвіду та етнопедагогіки;
УМАНЦІВ Наталія, завідувач лабораторії суспільно-філологічних дисциплін;
ФЛЯК Оксана, завідувач лабораторії національного виховання;
ЮСИПЧУК Світлана, завідувач лабораторії дошкільної та початкової освіти

Тези надруковано в авторській редакції

Оформлення і технічне редагування
Світлани ГРИТЧУК

Підп. до друку 25. 10. 2022. Гарнітура "Таймс". Формат 60x84/8.

Складання та верстку виконано в обласному літературно-видавничому центрі ОІППО

• Рукописи не рецензуються і не повертаються
• Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту
• За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори публікацій

ДЖЕРЕЛА

Науково-методичний вісник № 1-4 (99-102),2022

Свідоцтво про реєстрацію серії ІФ № 317

Виходить три рази на рік

ЗМІСТ

БАБІЙЧУК Тамара. Олег Ольжич: виховуємо патріотів України……..…….3
БЛОХИН Дарина. Діяльність Ю. Бойка-Блохина в Німеччині у боротьбі за незалежність України……..……5
ГАЛЕМЧУК Світлана. Юрій Соломійчук (1857–1918) – ідейний натхненник та організатор політичного та культурно-просвітницького життя українців галицької Гуцульщини кінця XIX – початку XX століття…….……10
ГЛАДИШЕВ Володимир. Трагедія долі чернівчанина Пауля Целана…….....……12
ГЛАДУН Віталій. Національна ідея В. М. Чорновола……..……..14
ГРИЦАК Наталія. Про подвижницьку діяльність українських перекладачів у методичних студіях Жанни Клименко……..……16
ДРОГОБИЦЬКА Оксана. Виховання молоді на прикладі громадської діяльності родини Ганушевських……..……18
ЖИЗНОМІРСЬКА Оксана. Особливості патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в сучасних умовах (науково-практичний погляд І.Д. Беха)…...20
ІСАЄВА Олена. Чи може бути поезія після Бучі? Або як змінився процес вивчення літератури в школі у нових реаліях України……..……22
КАЛУСЬКА Любомира. Мирослав Стельмахович про національну освіту і виховання……24
КЕЛЕМБЕТ Людмила. Мирослав Стельмахович – сподвижник української етнопедагогіки..26
КЛИМЕНКО Жанна. Внесок Ольги Куцевол у розвиток методики викладання зарубіжної літератури.....29
КОБУТА Лариса, КОБУТА Степан. Дисидент, політв'язень, священик Ярослав Лесів – український патріот у протистоянні з комуністичною системою……..……32
KOSTYSHYN Z., KOSTYSHYN A., U. LUKACH, O. ILNYTSKA, R. VERBOVSKA, T. DIVNYCH. The essential aspects of modern professional of internship dentist…..35
МАКСИМ'ЯК Лідія. Володимир Грабовецький та Олекса Довбуш: видатні постаті української історії та культури крізь призму синергії стратегування музейної діяльності...36
МАЛКОВИЧ Мирослава. Психологічні особливості педагога в реаліях сьогодення...43
МЕЛЬНИК Анжела. Нитка Аріадни, що вивела Тесея з лабіринту: про культурологічний підхід до навчання зарубіжної літератури у розвідках Зінаїди Кирилюк.....45
НЕБЕЛЕНЧУК Ірина. Роль особистості у формуванні націєтворчої ідеї.....48
ОВДІЙЧУК Лілія. Борис Тен як особистість в контексті доби: до проблеми вивчення курсу інтеграційно-текстуальної біографістики у ЗВО.....51
ОГІРКО Олег. Ідеї християнського гуманізму в педагогічній спадщині Юліана Дзеровича...54
ОСТРОВСЬКА Галина. Образ захисника України: історія та мистецтво.....56
ПАНЬКІВ Марта. Пісенно-поетична творчість Володимира Івасюка. "Червона рута" символ української пісні. Українська музична культура.....60
ПОДОБЄД Олена, ПОДОБЄД Андрій. (Не)дитячі рими Івана Багряного.....63
РЕБРИК Наталія. Навчально-методичний комплекс педагогічної практики Олени Фечко-Каневської (1936–2021).....66
ROGUSKA Julia, BOTWINA Renata. Katarzyna Jakubowska-Krawczyk – an earnest advocate of Ukrainian culture.....72
РЯБІНІНА Олена, ХАРЛАМОВ Михайло. Особистість соціального працівника в системі соціальної роботи держави.....76
САБАТ Наталія. Лейн Кіркланд – ініціатор передачі польського досвіду системної трансформації.....78
СКОМОРОВСЬКА Наталія. Метафори у творах В. Стефаника "Камінний хрест" і О.Кобилянської "Valse melancolique".....80
СЛИЖУК Олеся. Формування у молодших підлітків поняття про героїчну особистість у процесі навчання української літератури.....83
СТРІЛЬЧИК Галина, БУЖДИГАН Христина, ПАХОМОВ Юрій. Володимир Боцюрко – натхненник, головний дизайнер та організатор створення унікального в Україні біблійного саду.....85
ФЕДОРІВ Лілія. Мистецькі традиції та самобутність у репрезентації художників з України, чия доля пов'язана з Німеччиною.....87
ФЛЯК Оксана. Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді у наукових працях Омеляна Вишневського.....94
ЧЕРНЯВСЬКА Ірина, СКРИПНИК Надія, БОЦЮРКО Володимир, КОСТІЦЬКА Ірина, ДІДУШКО Оксана. Роль доктора медицини Ари Арменаковича Гарагашяна в розвитку ендокринологічної служби на Прикарпатті.....97
ШАПОВАЛ Олександра. Вплив екранних медіа на формування світогляду дітей та підлітків.98
ЮРЧЕНКО Любов, ГОНТАРЕНКО Людмила, ЛОГОВСЬКИЙ Ігор. Формування в освітньому процесі відповідальності фахівця за соціально-екологічний стан простору професійної діяльності.....100
ЯКОВИШИН Руслан. Педагогічні рефлексії поглядів Григорія Савича Сковороди
ЖАЛЕ Ясан. Ататюрк і освіта.....103
БАРАБАШ Ольга. Вчитель як особистість в умовах війни.....107
ДРОГОБИЦЬКИЙ Ігор. Діяльність о. Рудольфа Моха у контексті процесів українського національного відродження другої половини XIX ст……..……109
ДАВИДЮК Людмила. "Живе слово" Дмитра Ревуцького: повернення до життя.....111

ЗБІРНИК ТЕЗ

III Міжнародної науково-практичної конференції "ОСОБИСТІСТЬ В ІСТОРІЇ, ЛІТЕРАТУРІ ТА МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ"



Київ – Івано-Франківськ – Варшава

Олена ІСАЄВА

ЧИ МОЖЕ БУТИ ПОЕЗІЯ ПІСЛЯ БУЧІ? АБО ЯК ЗМІНИВСЯ ПРОЦЕС ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ У НОВИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

Чи може бути поезія після Бучі, Маріуполя, Ірпеня, Ізюма…

Після початку повномасштабної війни, коли українці і весь світ почали дізнаватися про злочини російської армії, ця думка, мабуть, приходила багатьом. Як з цим жити? Чи можна після того, що стало нам відомо, продовжувати радіти життю? Перефразовуючи думку відомого німецького філософа, музикознавця, про те, що "писати вірші після Освенциму – варварство" [1, с. 30], ми сьогодні ставимо собі запитання: чи може бути поезія після Бучі? Чи, справді, культура/мистецтво мають силу впливу на особистість? Чому тоді вони, так би мовити, не спрацювали? Якими мають бути мистецтво, зокрема література, після всіх цих злочинів проти людства? Чи доречно воно взагалі тоді, коли продовжують страждати ні в чому невинні люди? І якою врешті-решт має стати шкільна літературна освіта після цієї війни?

Якщо звернутися до ще однієї цитати Т. Адорно, висловленої у роботі "Негативна діалектика", про те, що "…невірно, неправильно, що після Освенціму поезія неможлива. Краще було б задати собі менш "культурне" питання про те, чи можна жити далі після Освенціму, чи можна справді дозволити це тим, хто випадково уникнув смерті, але за справедливістю мав би стати одним із тих, убитих. У житті такої людини чільне місце займає холод та байдужість – головні принципи буржуазної суб'єктивності, інакше Освенцім не був би можливим, і в цьому є очевидна провина тих, кого помилували. Відчуваючи себе винною через те, що сталося, ця людина переймається фантазіями про те, що вона не живе, а загинула у газовій камері в 1944 році, та що саме її існування є химерою, еманацією божевільного бажання людини, яка була вбита двадцять років тому" [2, с. 323–324], то стає зрозумілим, що думка Адорно про неможливість поезії після Освенціму все-таки не стільки про недоречність/некоректність поезії, скільки про відповідальність, вибір і зміну мистецьких пріоритетів.

Українська мисткиня, літературознавиця Оксана Забужко в одному із інтерв'ю справедливо наголошує: "...дорогу бомбам і танкам завжди прокладають книжки, і зараз ми стали прямими свідками того, як долю сотень мільйонів вирішує вибір лектури. Час зробити ревізію на своїх книжкових полицях" [4].

Отже, які ж зміни мають відбутися у мистецтві і, відповідно, шкільній літературній освіті? І з'ясуємо, чим вони обумовлені.

Говорячи про глобальні зміни в системі шкільної освіти, слід зазначити, насамперед, що всі наші учні – це **діти війни**… Усі. І тимчасово переселені й ті, що знаходяться в своїх домівках. Ті, що на власні очі бачили СМЕРТЬ, ВТРАТИ І РУЙНУВАННЯ й ті, хто про це знає тільки від інших. Це діти війни, які психологічно та/або фізично постраждали.

Крім того, змінилися умови навчання. Те, що відбувається сьогодні з освітою має ознаки справжнього освітнього геноциду. Величезна кількість навчальних закладів повністю або частково розбомблені, спалені українські бібліотеки, знищені українські підручники, постійні повітряні тривоги і відключення світла – все це позбавляє українських школярів нормальної освіти, що і є ознакою геноциду. До того ж, на тимчасово окупованих територіях українці позбавляються законного права отримувати освіту рідною мовою, у школах замість українських навчальних стандартів, програм і підручників насильницько нав'язуються програми країни агресора. Учнів змушують вчити гімн країни, яка вбиває українців, вони позбавляються усього, що може вказувати на їх національну ідентичність.

На жаль, сьогодні ми всі, і наші учні зокрема, стали свідками процесу "розлюднення", як зазначає сучасний український письменник Юрій Андрухович. "Населення росії успішно себе розлюднило. Це антисвіт. Це частина людства, яка добровільно перейшла в антилюдство" [3]. Безумовно, що все це дуже впливає на вразливу психіку українських школярів, змінює їх поведінку, уподобання тощо.

Тому ми сьогодні стаємо свідками, як стрімко змінюються читацькі пріоритети особистості. Якщо до війни фантастика, твори фентезі були найпопулярнішими серед учнів практично усіх вікових груп, то сьогодні підвищений інтерес викликають літературні тексти антивоєнного, антитоталітарного пафосу, ті, в яких розкриваються теми свободи, боротьби за незалежність. Слід зазначити, що й у курсі української, і під час вивчення зарубіжної літератури у школярів є можливість дізнатися, які наслідки комуністичного і нацистського режимів знайшли своє висвітлення у творах письменників різних країн. Під час вивчення творів антитоталітарного спрямування зростає роль міжпредметних зв'язків, зокрема з історією. Тут доречним буде різноманітний історичний коментар. Зокрема, учням потрібно буде пояснити роль "психушок" як покаральної структури у тоталітарному суспільстві, розкрити такі незрозумілі

для них явища, як "залізна завіса", "марші смерті", "самвидав", система "ГУЛАГу", Пораймос та інші. А сьогодні, до них, на жаль, доєднуються ті, що визначають жахливі реалії України ("бучанська різня", "бандерівське смузі", "спецоперація" тощо).

Слід звернути увагу, що сьогодні прочитання художніх творів набуває нового звучання, відбувається переосмислення добре знайомих творів. Наприклад, відома фраза з казки Р. Кіплінга "Мауглі" про гармонію людини і природи "Ми з тобою однієї крові – ти і я"" сьогодні прочитується інакше, насамперед, про єдність поглядів і переконань. Так само, як абсолютно нового прочитання, наповненого реаліями війни рф проти України набуває і відомий цикл романів Дж. Ролінґ про Гаррі Поттера.

Дізнаючись, що Пеппі Довгапанчоха, героїня однойменного твору А. Ліндґрен, сирота, що Том Соєр, герой однойменної повісті Марка Твена, живе не з батьками, а зі своєю тіткою Поллі, багато з нас тепер буде згадувати 6-річного хлопчика на могилі своєї матері у дворі будинку Київської області або 8-річного Богдана, сироту, врятованого у Бахмуті поліцейськими, батьки якого загинули під обстрілами та, на жаль, багатьох інших жертв цієї жорстокої війни. А, коли ми на уроках зарубіжної літератури будемо "грати в радість" разом з Поліанною Елеонор Портер, хтось із учнів, дізнавшись про те, що дівчинка опинилися на милицях, може згадати тих своїх однолітків, що постраждали від обстрілів, залишилися покаліченими.

Тепер, коли ми будемо розказувати учням про долі представників "розстріляного відродження", показувати школярам фото із урочища Сандормох у Карелії, де знаходиться козацький хрест "Убієнним синам України", встановлений у пам'ять розстріляних 1937 року 1 111 українців, то у багатьох перед очима будуть стояти хрести братських могил Ізюму, Ірпеня, Бучі, Маріуполя тощо.

На жаль, сьогодні таких прикладів переосмислення давно знайомих творів або певних тем стає все більше і більше.

Серед змін, які відбуваються сьогодні у шкільній літературній освіті, визначальною є те, що ми на державному рівні позбавляємося мови і творів літератури агресора, оскільки на даний момент російська література, російська культура стала ТРИГЕРОМ. Особливо, якщо мова йде про школярів, тут головним принципом навчання має стати загальнолюдський принцип "Не зашкодь!". Серед **причин, чому творам російської літератури немає місця сьогодні у шкільних програмах**, звернімо увагу на такі: російська культура – **культура суспільства, що масово підтримує війну,** злочини проти людства; російська культура – **це ідеологічна зброя** в руках ворога, який прийшов нищити українців як народ; російська мова – це **мова агресора, тригер;** російська культура – це **спосіб ментальної окупації** українців.

Можна також передбачити, що у найближчому майбутньому нас очікує включення у шкільні програми, хоча б до позакласного читання, нових творів про ті події, що відбуваються зараз в Україні.

І, головне те, що шкільна літературна освіта має знайти баланс між висвітленням правдивої жорстокої реальності і увиразненням позитивного потенціалу художніх творів, що несуть Добро, Світло і Життєствердність, які завжди перемагають, навіть у найтяжчі часи. І головне завдання для літературної освіти має стати майданчиком для душевного спокою, бібліотерапії, "школи радості". Ми маємо навчити учнів жити і радіти життю усупереч усьому!!!!

Отже, поезія може і має бути після Бучі! Вона має протистояти тому антисвіту, який створює агресор, і запропонувати свою модель світу, в якому буде і правдиве розкриття правди цієї війни, і осмислення її причин, і усвідомлення її уроків, і водночас світ, в якому ДОБРО, СВІТЛО, ПРАВДА, СВОБОДА завжди перемагають.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Adorno, Th.W. (1997) Kulturkritik und Gesellschaft // Adorno Th.W. Gesammelte Schriften. Frankfurt; Darmstadt.

2. Адорно Т. Б. Негативная диалектика. Москва: Научный мир. 2003.

3. Андрухович Ю. Після Бучі. 2022 Взято з https://novapolshcha.pl/article/pislya-buchi/

4. Забужко О. З уроків великого блефу: чому 40 мільйонів українців кинули на поталу "серійному вбивці". 2022. Взято з https://www.radiosvoboda.org/a/zakhid-putin-khb-viyna-ukrayina/31820455.html